

Kenellä vastuu liikkumisen palvelujen toteuttamisesta

Henkilökuljetukset tulevaisuudessa
Miten ikäihmisten ja vammaisten henkilöiden
liikkuminen turvataan?

Päivi Voutilainen, STM/STO

Tulokulma liikkumisen palveluihin

- Sosiaalihuollon palvelujärjestelmä turvaa perusoikeuksia
- Liikkuminen perusoikeutena
  - > erityistä tukea tarvitsevien ryhmien oikeudet turvattu lailla
- Esteetön joukkoliikenne lähtökohtana
- Iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden liikkumisen ja osallisuuden turvaaminen
- Uudistunut ja uudistuva lainsäädäntö

Sosiaalihuollon palvelujärjestelmän tavoitteet

- turvaa ihmisten keskeisiä perusoikeuksia
- välttämätön toimeentulo ja huolenpito sekä julkisen vallan velvoite riittävien sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisestä -> ihmisarvoisen elämän turvaaminen
- iäkkäiden, vammaisten ja muiden erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden palvelut
- yhteys muihin palveluihin ja ympäristöön, palvelujen muodostettava asiakkaan yksilöllinen elämäntilanne huomioiden tarpeisiin vastaava kokonaisuus - esteettömyys

Vammaisten & iäkkäiden henkilöiden palvelujen järjestäminen

- Lähtökohtana on yleisten, kaikille tarkoitettujen palvelujen ensisijaisuus ja saavutettavuus sekä laaja-alainen esteettömyys
- Myös vammaisten & iäkkäiden henkilöiden sosiaali- ja terveyspalvelut järjestetään ensisijaisesti yleisen lainsäädännön perusteella - sosiaalihuoltolaki, terveydenhuoltolaki
- Jos yleiset palvelut eivät ole tarpeen mukaisia ja riittäviä, palvelut järjestetään erityislainsäädännön nojalla
- Muu erityislainsäädäntö tarpeen mukaisesti

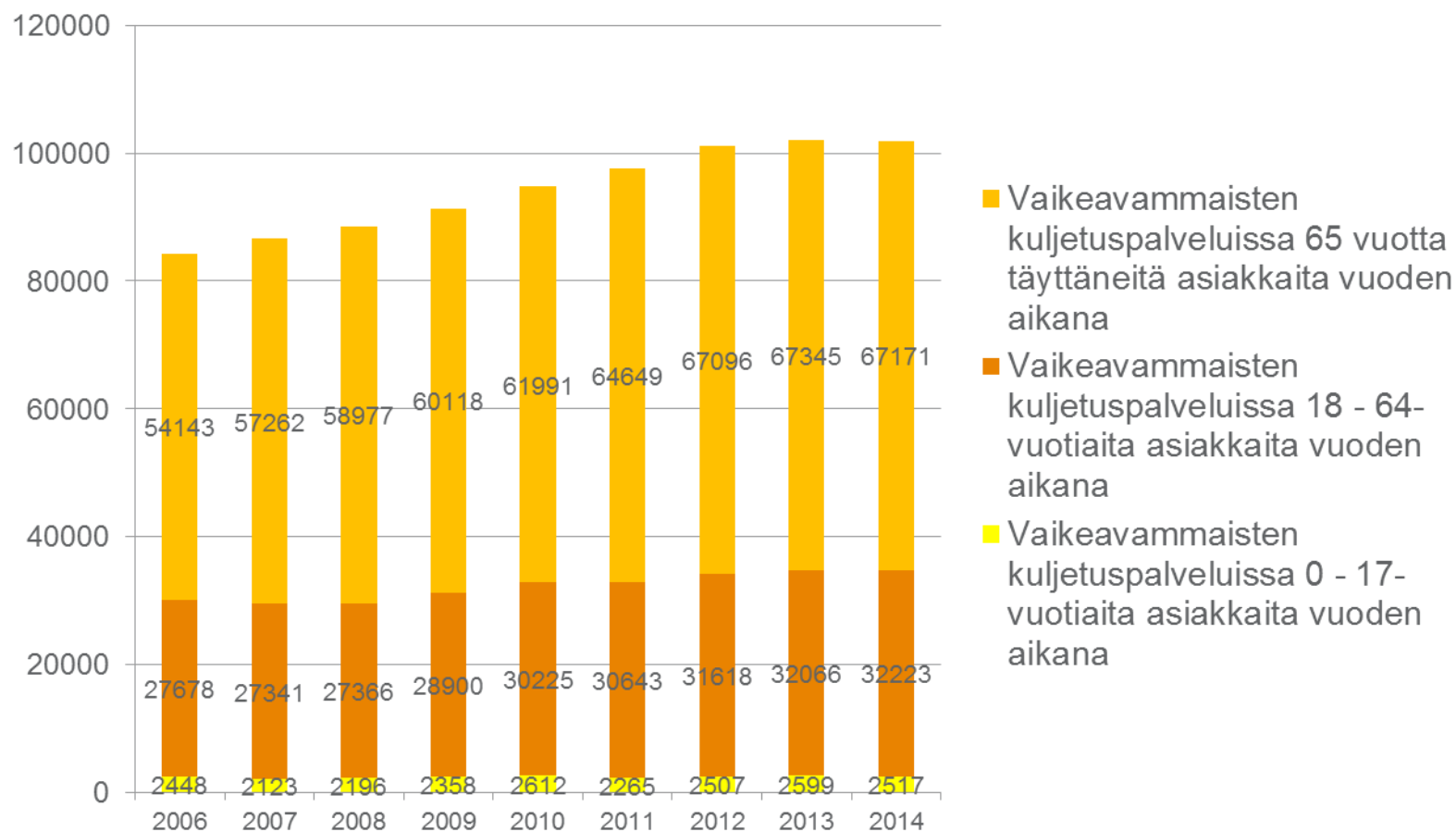
Liikkumisen tuen sääntely sosiaalihuoltolaissa

- Henkilöille, jotka eivät kykene itsenäisesti käyttämään julkisia liikennevälineitä alentuneen toimintakyvyn, sairauden tai vamman perusteella ja tarvitsevat palvelua jokapäiväiseen elämään liittyvän syyn takia
- Määrärahasidonnainen palvelu, mutta mitään ryhmää ei voida kategorisesti sulkea ulos
- Tukea järjestetään yksilöllisen palvelutarpeeseen mm.
  - ohjauksella ja harjoittelulla
  - saattajapalveluilla
  - ryhmäkuljetuksina
  - taksin tai muun kuljetusten korvaamisella
- Ensisijaista aina julkisen joukkoliikenteen käyttö ja kutsu- ja palveluliikenne

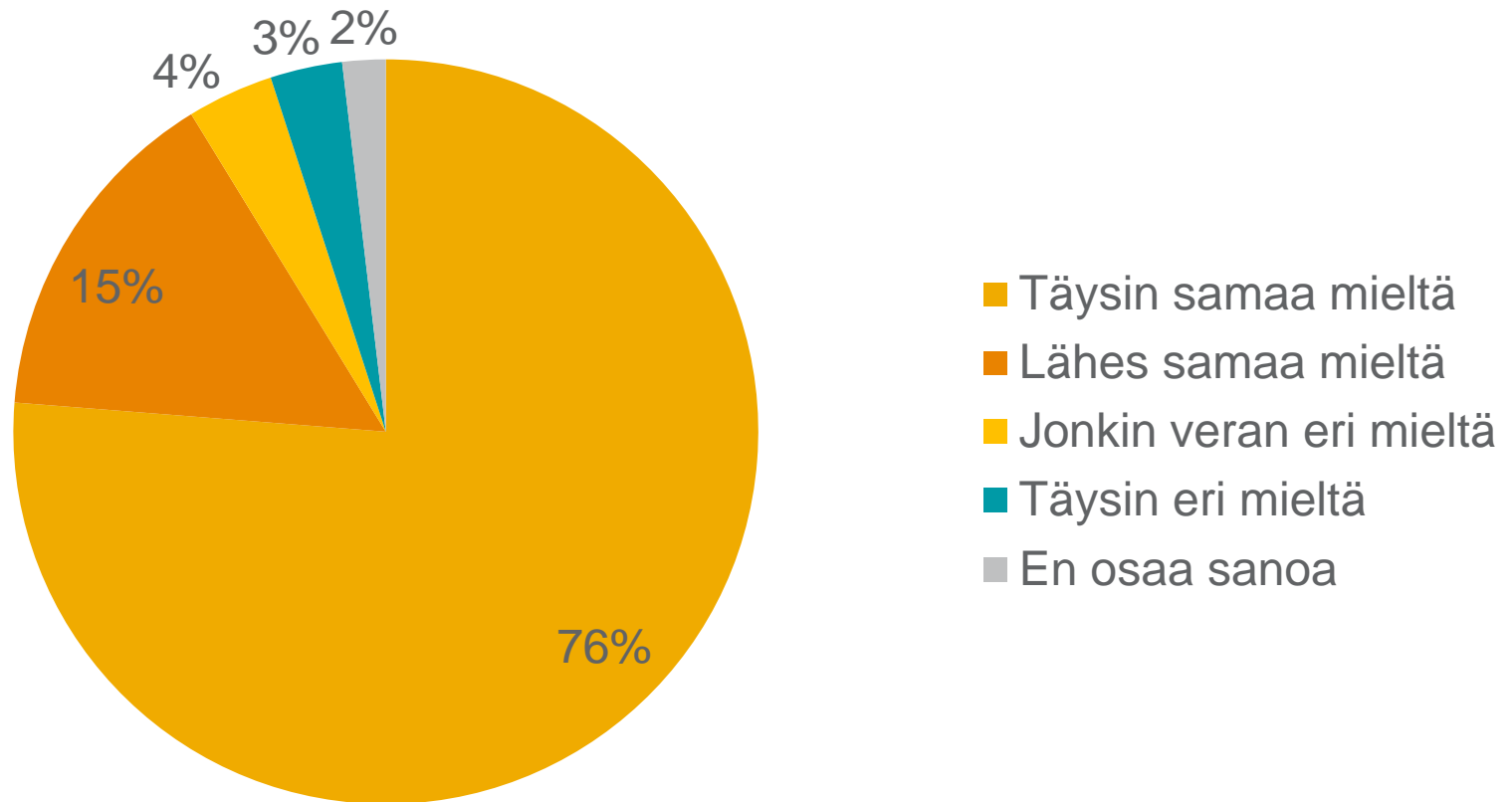
Liikkumisen tuki sosiaalihuollon erityislainsäädännössä

- Vammaispalvelulaki ja -asetus
  - välttämätön tarve, vaikeavammaisuus
  - matkojen tarkoitus
  - matkojen alueellinen ulottuvuus
  - järjestämistavat
  - matkojen määrä
  - tuki auton hankintaan
- Kehitysvammalaki
  - kuljetukset toimintayksikköjen välillä sekä muut erityishuollon saamiseksi välttämättömät kuljetukset
- Lainsäädännön yhteensovittaminen meneillään

Vaikeavammaisten kuljetuspalvelujen asiakkaat 2006- 2014 (Lähde:Sotkanet)

Pääasiassa ikääntymisestä johtuvista syistä kuljetuspalvelua ei tule jatkossa järjestää vammaislainsäädännön avulla (kuntavastaja= 161)/THL kysely

Asiakasnäkökulma ikäkysymykseen/THL kysely

- Suurin osa asiakkaista piti tärkeänä, ettei VPL:n mukaista kuljetuspalvelua myönnettäisi pelkästään ikääntymisestä johtuvasta toimintakyvyn heikkenemisestä

➔ Iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden palvelussa kyse erilaisesta tilanteesta, kuitenkin huomioitava ikäkauden mukaiset palvelut

- Osa asiakkaista pohti mahdollista rajan vetämisen vaikeutta:

”mikäli ikäihminen menettää näkönsä yli 65-vuotiaana ja vammautuu, tulee hänenkin saada vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua”

Vammaislainsäädäntötyöryhmän ehdotus:

- Ikääntymisestä johtuvat toimintarajoitteet rajataan vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ulkopuolelle
- Myöhemmällä iällä vammautuminen ei jatkossakaan estäisi vammaispalvelujen saamista
- Varmistetaan sosiaalihuoltolain kuljetuspalvelujen toimivuus sekä muun henkilöliikenteen esteettömyys ja saavutettavuus myös iäkkäille

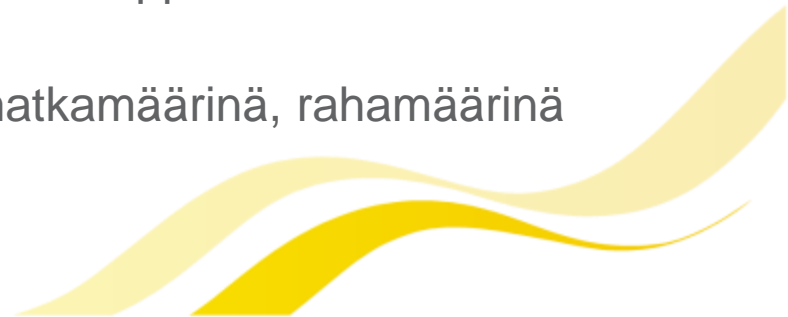
Nykytilan kehittämistarpeita

- Eri lakien mukaiset matkat (SHL, VPL, Kela-matkat) tilataan eri paikoista
- Taksin käyttöoikeudet kuntien kesken erilaisia, samoin kuntien ja Kelan kesken
- Matkan tilausajankohdat ja yhdistely vaihtelevat kunnittain. Myös kuntien ja Kelan erilaiset toimintasäännöt
- Lainsäädännöistä ja eri maksajatahoista johtuen asiakas joutuu tekemään ”turhia” matkoja

Matkojen yhdistely tulevaisuuden palvelumuotona

- Palvelut yhden luukun/toimintatavan periaatteella
- Yhteiskunnan rahoittamat kuljetukset keskitetään maakunnan alueella
  - ✓ Keskuksen tehtävänä on tuottaa laadukkaita, kattavia, kilpailutettuja kuljetuspalveluja eri asiakasryhmien tarpeisiin huomioiden asiakkaan terveydentila ja toimintakyky sekä erilaiset avustamistarpeet
- Valtakunnalliset kriteerit maakunnan myöntämiin kuljetusoikeuksiin - pohjana lainsäädäntö
- Valtakunnallinen asiakasprofiili Kelan ylläpitämänä
  - ✓ Palvelujen käyttö mahdollista koko maassa riippumatta maakunnasta, joka oikeudet myöntää
  - ✓ Kuljetukset voidaan myöntää/käyttää matkamäärinä, rahamäärinä tai molempina
- Monipuoliset tilaustavat

Liikkumisen tulevaisuus - tavoitteita

- Asiakkaiden tarve joustavampaan ja yksilöllisempään liikkumisen tukeen
- Liikkumisen laajempi kehittäminen
- Alueelliset erot (vähenevät?)
- Sosiaalihuoltolain merkitys (kasvaa)
- Liikkumisen kytkeytyminen muihin palveluihin
- Henkilökohtaisen budjetoinnin käyttö liikkumisen tuessa
- Liikkumiset tuen ratkaisujen yhteensopivuus henkilökuljetusten ja joukkoliikenteen kehittämisen kanssa/valtakunnallinen ja maakunnallinen taso

Henkilöliikenteen kehittämisen alueet

Joukkoliikenne

Kaluston
toimivuus,
esteettömyys,
turvallisuus

Neuvonta,
Tiedotus,
Pysäkkien
toimivuus,
Tukipalvelut

Mukautettu joukkoliikenne:

mm: Kutsujoukkoliikenne, palvelulinjat,

Yksilölliset ratkaisut

Taksi

Oma liikenneväline

Tukipalvelut

Siirsuteen tai
kuntoutukseen
liittyvät matkat

Hyvää syksyä kaikille!

VAMMAISLAINSAÄDÄNNÖN UUDISTAMINEN

Valmistelun lähtökohdat

- Vammaislainsäädännön uudistamistyöryhmän ehdotus ja lausuntopalaute 2015
- Hallitusohjelman asettamat reunaehdot ja rakennepoliittisten uudistusten tavoite
  - Säästöt
  - Sääntelyn sujuvoittaminen; ei samasta asia useassa kohdin
  - STM: toimenpiteet eivät vaaranna yhdenvertaisuutta saada sosiaali- ja terveyspalveluja
  - Yleinen lainsäädäntö vahvistunut - ensisijaisuus
- Lähtökohtana osallisuus ja yhdenvertaisuus - subjektiiviset oikeudet näiden turvaamiseksi tarvittavaan välttämättömään apuun ja tukeen
- YK:n vammaissopimus

Valmistelun keskeiset tavoitteet

- Kokonaisuudistus
- Uusi vammaispalvelulaki turvaa välttämättömät erityispalvelut
- Keskeiset teemat: yhdenvertaisuus sekä osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden vahvistaminen
  - itsenäisen suoriutumisen tuki
  - itsenäinen asuminen + tarvittava tuki
  - liikkumisen tuen uudistaminen, monipuoliset tavat järjestää palvelut
  - lasten ja nuorten palvelut - perheet
- Paremmin ja oikein kohdennetut palvelut
- Vaikuttavat asiakasprosessit uudessa järjestämistrakenteessa
- Selkeä lainsäädäntö - vammaisuus vrs. ikä

Työryhmän esityksen pohjalta kehitettävät palvelut

- Valmennus ja tuki sekä
- Henkilökohtainen apu
  - > Toisen henkilön apu ja tuki itsenäiseen suoriutumiseen
- Asumista tukevien palvelujen kokonaisuus
- Lyhytaikainen huolenpito
- Päiväaikainen toiminta

- Liikkumista tukevat palvelut; kriteerien tarkentaminen, monimuotoisuus (matkojen yhdistely, monipuolisemmat toteuttamistavat, oman auton käyttö ja tuki auton hankintaan osana kokonaisuutta; leasing-auto? Tavoite: kustannusten kasvun hillitseminen

-> lähtökohtana palvelujen ja toimintakäytäntöjen kehittämisessä **osallisuuden ja oman elämän hallinnan edistäminen**

Vammaislainsäädännön valmistelun organisointi ja aikataulu

- Valmistelu virkatyönä - aiempi laaja aineisto
- Selvityshenkilö (Kalle Könkkölä) tekee ehdotukset vaihtoehtoisista säästöjen toteuttamistavoista sekä lain soveltamisalasta lokakuussa 2016 (14.10.)
- Säästötavoitteen kokoluokka hallituksen päätöksen mukainen
- Avoin valmistelu ja yhteistyö asianosaistahojen kanssa; työpajoja eri teema-alueista syksyn aikana, selvityshenkilön ehdotukset kommentoitavissa otakantaa.fi -kyselyssä lokakuussa
- Lausunnon keväällä 2017
- Hallituksen esitys syksyllä 2017
- Voimaan 2019

KIITOKSLA MIELENKIINNOSTANNE

